

Lagmandens nytårstale 2016

Godaften kære færingar.

Før jul var jeg til julearrangement på Børnehjemmet i Tórshavn. Hvert år uddeler lagmanden julegaver til børnene, og hvert år får du et uventet spørgsmål.

Et af børnene spurgte, om det er "sjovt at bestemme på Færøerne?"

Nu bestemmer lagmanden heldigvis ikke alt, men jeg svarede alligevel: "Ja."

Fordi det er glædeligt at styre et land, hvor det går godt. Et folk med stor virkelyst, Et folk med stort gåpåmod.

Hænderne, hjernerne og hjerterne har alle del i den gode udvikling. Hjemmehjælpen, der tager sig af vore gamle.

Sundhedspersonale, som plejer vore syge.

Skipperen på broen og pædagogen, som tager imod børnene.

Kvinden ved filetlinjen, fiskeren på dækket og tømmersmanden på stilladset.

Det gode samfund består af mange led, og når de alle fungerer sammen, er vi alle vindere. Offentligt som privat, på bygd og i by, lærde og ulærde, kvinder og mænd.

Om nogle få måneder vil vi nok høre livsbekræftende barnegråd fra en nyfødt, som bliver færing nummer 50.000.

Det bliver en varde i vores historie.

Men 50.000 mennesker siger intet om, hvem vi er, og hvordan vi er imod hinanden.

Hvordan vil det gå de uskyldige børn? Hvilket samfund vil de arve fra os voksne?

Det spørger vi forældre os selv, når det ny liv begynder. Vi er bekymrede fordi vi elsker, og fordi vi ikke er ligeglade.

50.000 mennesker er blot et tal – og dog. Der er nogle årsager til, at flere vælger Færøerne. At så mange vil, at det er her, at de og deres børn skal bo og leve.

Her er arbejde at få.

Her er sikkert.

Her er et stærkt fællesskab, og her er stærke individer, som er pionerer.

Og når folk bosætter sig her, er det også fordi de mener, at fremtiden er lys.

Dette er måske det mest afgørende – fordi den, som ser mulighederne, han er med til at skabe dem.

Og når udviklingen er som den er, kan jeg ikke andet end svare ja, når et barn på Børnehjemmet spørger, om det er ”sjovt at bestemme på Færøerne.”

Det er særlig glædeligt, når du ved, at den gode udvikling ikke er nogen selvfølge.

Vi er mange, som mindets andre tider.

En tid, da mulighederne var få og trygheden mindre.

Næste år er det 25 år siden den 6. oktober 1992. Skæbnedagen, som blev billedet på den dybe krise i halvfemserne.

5000 færinger flyttede af landet, og hver fjerde blev arbejdsløs.

Disse år arbejdede jeg selv med saltfisk på Kósini. En dag stoppede alle maskinerne. 300 mennesker blev sendt hjem. Ud i uvished og utryghed.

Men vi mistede ikke modet. Sammenholdet blev styrket. Modgangen fik folk til at arbejde sammen.

Og vi kom på fode igen.

Det gjorde vi, fordi vi løftede i fællesskab. Redere, besætninger, kommunen, pengeinstitutter og folk i Klaksvík, som gik fra hus til hus og samlede penge ind for at starte virksomheden op igen.

Det drejede sig ikke om individet. Det drejede sig om os alle sammen. Det var ikke en jeg-mentalitet, som fik os på fode igen. Det var en vi-mentalitet.

Det sammenhold, som jeg oplevede i kriseårene, og som fortsat er karakteristisk for vores samfund, er i dag under pres verden over.

Kravene til at standse globaliseringen, standse samhandlen mellem lande og standse tilflytningen runger i flere lande.

Briterne gik ud af EU.

Donald Trump vil fjerne flere handelsaftaler.

Og præsidentvalget i Frankrig i foråret er en skæbnestund for det europæiske samarbejde.

Det er for let at betegne denne udvikling som populisme.

Vi må tage denne udvikling alvorligt og spørge, hvorfor som mange mennesker i den vestlige verden er utilfredse.

Jeg mener, at den store ulighed er en hovedårsag til den store utilfredshed. Kløfterne bredes mellem rig og fattig. Mellem storby og udkantsområder. Mellem dem, som vinder på globaliseringen, og dem, som betaler prisen.

Resultatet er, at den samlende kraft svækkes, og landene falder fra hinanden.

Rådville familier føler utrygheden på egen krop, når arbejdspladser forsvinder, og når ny billig arbejdskraft tager deres arbejde.

Går væksten ku til dem, som allerede har, medfører det modstand. Selvfølgelig.

Når nu mange mærker, at deres muligheder svinder ind, bliver vores fællesskab truet, og frygten forplanter sig.

Sagen om tilflytning deler også mange lande. I flere tilfælde er integrationen mislykket, og mange føler sig uden for fællesskabet.

Og frygten vokser, når terrorismen rammer fuldkommen forsvarsløse mennesker en underholdende sommeraften ved stranden i Nice eller en hyggelig vinteraften på et julemarked i Berlin.

Flygtningekrisen sætter os i Europa i et moralsk dilemma. Vi vil hjælpe mennesker i nød, og samtidig beskytte og beholde vores trygge og frie lande. Dette dilemma bliver afgørende for det europæiske samarbejde fremover.

Frygten og utilfredsheden i Europa er også vedkommende for os her hjemme. Den får mig til at tænke på, hvordan vi kan beholde og styrke vores rige og frie samfund.

Sammenhold er afgørende – men ingen selvfølge. Sammenholdet er betinget af viljen til at give sit eget bidrag.

Forsvinder denne vilje, får vi et samfund, hvor folk kræver mere og mere, men vil give mindre og mindre. Alle må og skal gøre det, de magter. Både for sig selv og for fællesskabet.

”Gør din pligt og kræv din ret”. Det er afgørende.

I øjeblikket går det usædvanlig godt på Færøerne. Flere er blevet meget rigere. Det glædes vi over, men fremskridtet skal ikke vurderes ud fra, hvor godt de rigeste har det. Fremskridtet skal vurderes efter, hvordan de fattigste og svageste har det.

Derfor er der taget flere grundlæggende skridt taget for at reducere ulighed og hindre fattigdom.

Derfor har de lavtlønnede fået skattelettelse.

Derfor har de mest udsatte børnefamilier styrket økonomisk.

Derfor har modtagere af laveste førtidspension fået mere.

Men vi er ikke kommet i mål endnu.

Største trussel mod kommende generationer er den skæve alderssammensætning. Og denne udfordring må vi løse.

Det er vores pligt, at børnene arver et samfund med mindst samme velfærd og samme muligheder, som vi selv har fået fra forældrene.

Derfor har vi etableret flere uddannelser og forhøjet uddannelsesstøtten.

Derfor har vi forhøjet børnefradraget og forlænget barselsorloven.

Derfor sætter vi penge til side til kommende generationer i den nye økonomifond.

Og derfor bliver flere reformer sat i værk for at fremtidssikre vores velfærdssamfund.

Men vi lever i en tid, hvor individet ofte er større end fællesskabet.

Vi skal fortsat stræbe efter noget bedre end det, som vi har. Vi skal vedvarende udvikle os, sætte nye mål og finde nye udfordringer. Og vi lærer at mene, at den eneste hindring for min egen succes er mig selv. Og mislykkes noget – ja, så er det vores egen skyld. Vi har mistet evnen til at være tilfreds. Tilfreds med det, som vi har, og tilfreds med det som vi er.

Antallet af børn og unge med psykiske problemer er rekord stort. Mange falder sammen under tidens krav. Mange føler sig mislykket, når livet ikke er fuldkomment. Men livet er aldrig fuldkomment. Og resultatet kan blive, at flere bliver deprimerede og rådvilde. Ikke fordi der er nogen i vejen med dem, men fordi tidens trend siger dem, at noget er galt. Vi må aldrig glemme, at livet også er modgang, fortvivlelse og sorg.

Stræben efter det fuldkomne liv kan hurtigt blive vores ulykke. Vi glemmer, hvad der i virkeligheden har betydning. Hvad meningen er. Måske er det nødvendigt at gøre op med ”jementaliteten”, hvor det har større betydning at andre er betaget af mit liv, end at jeg har det godt selv.

For 30 år siden fremkom at stærk ”vi-kultur” i Gøtu, da 16 mænd købte et nyt skib. Her begyndte historien om rederiet Varðan og skibet Trónd í Gøtu.

Det stod hurtigt klart, at det ikke gik efter planen. De klarede ikke at betale hver sit. Besætningen gik ned i løn. Satte endnu mere i pant. Og mistede de skibet, mistede de alt.

Men de havde den nødvendige udholdenhed. Alle tog ansvar. Alle troede på sagen, og alle hjalp til.

I dag er Varðin en af landets største virksomheder, som skaber indtægter og arbejdspladser landet over.

Dette er historien om indstilling. Samme indstilling går igen i flere færøske virksomheder.

Ethvert samfund har brug for stærke individer. Folk som er banebrydende. Folk som går nye veje. Men uden fællesskabet falder samfundet sammen. Og der er ingen modsætning mellem at have stærke individualister og at have et stærkt fællesskab. Tværtimod – så betinger begge hinanden.

Men fra ham der har fået meget, af ham skal mere blive krævet.

I det øjeblik, at de stærke vender fællesskabet ryggen, er det i fare.

Derfor er det nødvendigt, at virksomheder, der får ekstraordinært store gevinster af vore ressourcer, betaler for deres fremgang.

Derfor er det nødvendigt at den færøske finanssektor holder igen og viser samfundssind.

Og det er sandelig også nødvendigt, at vi politikere udviser varsomhed, og at enegangen i færøsk politik bliver mindre. At enkelte politikere stopper med at fremhæve sig selv frem for fællesskabet. At særinteresser ikke vinder over løsninger, som kommer os alle til gode. Manglen på samarbejde sår mistrivsel. Manglen på samarbejde truer fællesskabet.

Et stærkt fællesskab er meget mere end offentlige systemer og ydelser.

I vores samfund er der mange, som gør et stort frivilligt hjælpearbejde. Foreninger, fællesskaber, menigheder, som bruger ressourcer på at hjælpe andre.

Og ikke mindst de frivillige redningskorps, som under stormvejret i julen atter viste deres betydning for sikkerheden for os alle sammen. Stor tak til jer alle, som hjalp til.

Frivilligt arbejde skal aldrig blive en undskyldning for vore politikere, men det er og bliver en dyd at have borgere, som vil sætte tid og penge af til at hjælpe andre. Det offentlige kan aldrig løse alle problemer for alle borgere.

Færingene gør et stort frivilligt arbejde ude i verden. Også i Syrien, hvor borgerkrigen vedbliver at være forfærdelig.

Kemiske våben og bomber. Ofrene er som altid almindelige mennesker – mænd, kvinder og børn.

Og verden ser endnu engang til i magtesløshed.

Efter sidste verdenskrig sagde verdenssamfundet, at den slags rædsler aldrig skulle ske igen. Efter folkemordet i Rwanda sagde vi ”aldrig igen”. Efter den etniske udrensning i det tidligere Jugoslavien sagde vi ”aldrig igen”. Og nu sker det igen i Syrien. Verden er fortsat ikke i stand til at stoppe ondskaben og volden, når den udfolder sig i sin mørkeste form.

Som verdensborgere må vi også tage større ansvar. Vi har råd til at være foregangsmænd, og vi har også pligten til at gøre det. Derfor har vi forhøjet nødhjælpen betydeligt.

Men her hjemme er der fred og fremgang. Det går godt på Færøerne, og vi har alle grunde til at se lyst på fremtiden, nu vi står på tærsklen til 2017. Stærke individer og stærke fællesskaber giver grund til optimisme.

Men vi er samtidig et udsat folk. Det viser vores historie. Og kriserne kom, fordi vi blev ansvarsløse i gode tider.

Lærer vi ikke af fejlene i fortiden, er det let at gentage dem i fremtiden.

Lad os styrke det, som gør, at vi er mellem de bedste lande i verden.

Lad os udvise varsomhed, nu tiderne er gode.

Og lad os sørge for at vore børn arver et samfund med en stærk ”vi-kultur”.

Et samfund med stærkt fællesskab og stærke individualister.

Godt nytår. Gud velsigne Færøerne vort land.